א"ל כל תלתין יומין מהדרא להו גיהנם כבשר בתוך קלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאים: דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא וכו': ת"ר [א]דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא שנאמר [1]במדבר הזה יתמו ושם ימותו יתמו בעולם הזה ושם ימותו בעולם הבא [ב]ואמר [2]אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי דברי ר"ע [ד]ר"א אומר [ג](הן באין) לעולם הבא שנאמר [3]אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי [ה]באפי נשבעתי וחוזרני בי רבי יהושע בן קרחה אומר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים אספו לי חסידי אלו צדיקים שבכל דור ודור כורתי בריתי [א] [ו](עלי זבח) אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לתוך כבש האש עלי זבח [אלו] ר"ע וחביריו שמסרו עצמן לשחיטה על דברי תורה ר"ש בן מנסיא אומר באים הן לעולם הבא שנא' [4]ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שבקה ר"ע לחסידותיה שנאמר [5]הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ומה אחרים באים בזכותם הם עצמן לא כל שכן: **מתני'** עשרת השבטים אינן עתידין לחזור שנא' [6]וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה מה היום הולך ואינו חוזר אף הם הולכים ואינן חוזרים דברי ר"ע ר"א אומר כיום הזה מה יום מאפיל ומאיר אף עשרת השבטים שאפילה להן כך עתידה להאיר להם: **גמ'** ת"ר [ז]עשרת השבטים [ח]אין להם חלק לעוה"ב שנאמר ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול ויתשם ה' מעל אדמתם בעוה"ז וישליכם אל ארץ אחרת לעוה"ב דברי ר"ע ר"ש בן יהודה איש כפר עכו אומר משום ר"ש אם מעשיהם כיום הזה אינן חוזרין ואם לאו חוזרין רבי אומר באים הם לעוה"ב שנאמר [7]ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שבקה ר"ע לחסידותיה שנא' [8]הלוך וקראת את הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משובה ישראל נאם ה' ולא אפיל פני בכם כי חסיד אני נאם ה' לא אטור לעולם מאי חסידותיה דתניא [ט]קטני בני רשעי ישראל אין באין לעוה"ב שנא' [9]כי הנה היום בא בוער כתנור והיה כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שורש וענף שורש בעוה"ז וענף לעוה"ב דברי רבן גמליאל ר"ע אומר באים הם לעוה"ב שנא' [10]שומר פתאים ה' שכן קורין בכרכי הים לינוקא פתיא ואומר [11]גודו אילנא וחבלוהי ברם עיקר שרשוהי בארעא שבוקו ואלא מה אני מקיים לא יעזוב להם שורש וענף שלא יניח להם לא מצוה ולא שיורי מצוה ד"א שורש זו נשמה וענף זה הגוף אבל קטני בני רשעי עובדי כוכבים [י] [א] ד"ה אין באין לעוה"ב [ב] ור"ג נפקא ליה [12]מותאבד כל זכר למו אתמר קטן מאימתי בא לעוה"ב ר' חייא ור"ש בר ר' חד אמר משעה שנולד וחד אמר משעה שסיפר מ"ד משעה שנולד שנא' [13]יבואו ויגידו צדקתו לעם נולד כי עשה ומ"ד משעה שסיפר דכתיב [14]זרע יעבדנו יסופר לה' לדור אתמר רבינא אמר משעה שנזרע דכתיב זרע יעבדנו ר"נ בר יצחק אמר משעה שנימול דכתיב [15]עני אני וגוע מנוער נשאתי אימיך אפונה תנא משום ר"מ משעה שיאמר אמן שנא' [16]פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים [ל]אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמן

מאי

א"ל. ההוא טייעא: כל תלתין יומין מהדר להו גיהנם. הכי: **ואמרי הכי משה ותורתו אמת.** שנשה כמה פעמים ורואה שכל ל' יום עשן יוצא משם ושומע שאומרין משה ותורתו אמת וכו': **באפי** לא גרסי': **שנאמר.** לעיל מייתי קרא מ' שנה אקוט בדור דהיינו דור המדבר: **כורתי בריתי עלי זבח.** והיינו דור המדבר שכרתו ברית של מקום עלי זבחים ושלמים דכתיב (שמות כד) ויזבחו זבחים שלמים וכתיב (שם) ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם: **נשבעתי וחוזרני בי.** והיינו אשר נשבעתי באפי מפני כעסי נשבעתי ומתחרט אני: **אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן.** למיתה בשביל בריתו של מקום: **ופדויי ה'.** אלו דור המדבר שנפדו ממצרים: **שבקיה ר"ע לחסידותיה.** שרגיל לזכות את ישראל והשתא מחייב להו דאמר לעיל (דף קח.) דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא. ולקמן מפרש מאי חסידותיה: **שנאמר הלוך וקראת.** כלומר שהרי היה יכול לדרוש שיש להם חלק [לעולם הבא] דכתיב הלוך וקראת וגו': **מתני' עשרת השבטים.** שהגלה סנחריב שנאמר (מלכים ב יח) וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי: **אין עתידים לחזור.** ממקום שגלו. והא דאמרינן בגמ' ל) דירמיה החזירן לא שהחזירן כולן אלא מקצתם החזיר: **שנאמר וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה.** שכך גזר להם הקב"ה שכיון שעוזבין את תורתו הוא מגלה אותן: **כיום הזה מה היום מאפיל.** בבקר אפל ובצהרים מאיר א"נ בערב אפל והולך ולמחרתו מאיר אף עשרת השבטים (אין) עתידין לחזור להיות להם חלק לעולם הבא. לא בבניהם ובני בניהם קאמר אלא אותן שגלו עצמן אין להם חלק שרשעים גמורין הם אבל בניהם ודורות הבאים זוכין ומזכין. מ"ר: **וישליכם.** משמע שיהו כולם גולין במקום אחד אל ארץ אחרת והיינו עשרת השבטים שהגלם סנחריב והושיבם במקום אחד כדאמרינן (לעיל דף לד.) שהוליכם למדינת אפריקי אבל ב' השבטים לא גלו למקום אחד אלא נתפזרו בכל הארצות ועליהם הוא אומר אשרקה להם ואקבצם (זכריה י): ה"ג מתני' **עשרת השבטים אין עתידין לחזור: גמ' תנו רבנן עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ויתשם ה' מעל אדמתם וגו'.** ואית דמפרשי עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא היינו לימות המשיח שלא יקבלם משיח עם שאר גליות לפי שספרו בגנות ארץ ישראל כדאמרן לעיל (לד.) כי מטו שוש וכו' ובדבר הזה נענשו מרגלים: **ר"ש אומר.** מאי כהיום הזה לומר לך אם מעשיהם כהיום הזה לא יהא להם חלק לעוה"ב: **ואם [לאו].** שיחזרו בתשובה יחזרו גם הם מגלות ויש להם חלק לעולם הבא: **האובדים בארץ אשור.** אלו י' השבטים והנדחים בארץ מצרים אלו דור המדבר וכן לשון התוספתא א) ולא שמעתי עוד: **שובה משובה.** שכל ישראל עתידין לחזור: **קטני בני רשעי ישראל.** רשעי ישראל עצמן פשיטא דאין להם חלק לעולם הבא כדאמרי' בפ' בתרא דכתובות (דף קיא:) רפאים בל יקומו ב) מי שמרפה עצמו מדברי תורה אבל בנים שלהם קטנים ולא חטאו פליגי בהו: **שורש וענף.** אלו בנים קטנים שלהם: **שורש בעולם הזה.** שימותו נפלים: [ב] **וענף לעולם הבא.** שאף על פי שאבותיהם היו רשעים הם לא חטאו: **עיקר שרשוהי בארעא שבוקו.** אלו הבנים קטנים שאע"פ שאבות אין להם חלק תקנה יש להם: **שלא יניח להם.** הקב"ה: **לא מצוה ולא שיורי מצוה.** לא מצוה חמורה ולא מצוה קלה הכל יהא מעביר ומשלם שכרם לאלתר כדי לטרדן מן העולם: **זו נשמה.** שמעמדת הגוף כשרש שמעמיד האילן: **אבל קטני בני רשעי עובדי כוכבים** ג). דוקא קאמר רשעי דאילו חסידי עובדי כוכבים ד) פליגי בה ואיכא למ"ד הן עצמן באין ואיכא למ"ד אינן באין כדאמרן (לעיל קה.) ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים ה) מכאן שאין להם ו) חלק אמר לו רבי יהושע וכי נאמר בכל גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים הא אין שכחי אלהים יש להן חלק [לעוה"ב]: הכי גרסינן **אבל קטני רשעי עובדי כוכבים** ז) **דברי הכל אינן באין: מותאבד כל זכר למו נפקא ליה.** כלומר לתנא דברייתא והאי דנפקא ליה דברי הכל היא דהא שורש וענף מיבעיא ליה למר כדאית ליה ומר כדאית ליה: **זרע יעבדנו יסופר לה' לדור.** זרע המסופר יעבדנו לה' לדור ודור שיחזור לו וימיה: **משעה שנזרע.** משעה שנקלט הזרע במעי אשה אפילו הפילה אמו ונמחה יש לו חלק לעתיד דכתיב זרע יעבדנו והכי אמר בכתובות בפ' בתרא (דף קיא.) נבלתי יקומון ח) לרבות נפלים: **עני אני וגוע מנוער.** אע"פ שאני עני גויעתי חשובה גויעה וראוי לומר עלי ויגוע ויאסף כלומר שזוכה אני לעתיד לבא כצדיקים שנאמר בהן גויעה ומאימתי משעה שאני נושא אימיך ופחדך אפונה מתגלגלת ושכונה עלי והיינו מילה שבבשרו שאנו משמרים מאימתו של הקב"ה: **אפונה.** לשון אופן:

מאי

תורה אור

1. אֲנִי יְיָ דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ: במדבר יד לה
2. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבֹאוּן אֶל מְנוּחָתִי: תהלים צה יא
3. אִסְפוּ לִי חֲסִידָי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח: תהלים נ ה
4. וּפְדוּיֵי יְיָ יְשֻׁבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה: ישעיהו לה י
5. הָלֹךְ וְקָרָאתָ בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְיָ זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה: ירמיהו ב ב
6. וַיִּתְּשֵׁם יְיָ מֵעַל אַדְמָתָם בְּאַף וּבְחֵמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיַּשְׁלִכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה: דברים כט כז
7. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַייָ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלִָם: ישעיהו כז יג
8. הָלֹךְ וְקָרָאתָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צָפוֹנָה וְאָמַרְתָּ שׁוּבָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְיָ לוֹא אַפִּיל פָּנַי בָּכֶם כִּי חָסִיד אֲנִי נְאֻם יְיָ לֹא אֶטּוֹר לְעוֹלָם: ירמיהו ג יב
9. כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְהָיוּ כָל זֵדִים וְכָל עֹשֵׂה רִשְׁעָה קַשׁ וְלִהַט אֹתָם הַיּוֹם הַבָּא אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם שֹׁרֶשׁ וְעָנָף: מלאכי ג יט
10. שֹׁמֵר פְּתָאיִם יְיָ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: תהלים קטז ו
11. וְדִי חֲזָה מַלְכָּא עִיר וְקַדִּישׁ נָחִת מִן שְׁמַיָּא וְאָמַר גֹּדּוּ אִילָנָא וְחַבְּלוּהִי בְּרַם עִקַּר שָׁרְשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׁבֻקוּ וּבֶאֱסוּר דִּי פַרְזֶל וּנְחָשׁ בְּדִתְאָא דִּי בָרָא וּבְטַל שְׁמַיָּא יִצְטַבַּע וְעִם חֵיוַת בָּרָא חֲלָקֵהּ עַד דִּי שִׁבְעָה עִדָּנִין יַחְלְפוּן עֲלוֹהִי: דניאל ד כ
12. מֵתִים בַּל יִחְיוּ רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ לָכֵן פָּקַדְתָּ וַתַּשְׁמִידֵם וַתְּאַבֵּד כָּל זֵכֶר לָמוֹ: ישעיהו כו יד
13. יָבֹאוּ וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה: תהלים כב לב
14. זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַאדֹנָי לַדּוֹר: תהלים כב לא
15. עָנִי אֲנִי וְגֹוֵעַ מִנֹּעַר נָשָׂאתִי אֵמֶיךָ אָפוּנָה: תהלים פח טז
16. פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים: ישעיהו כו ב

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פי"ג], ב) [נ"ל ואומר], ג) [נ"ל באין הן], ד) [חגיגה י.], ה) [כעי"ן ליתא], ו) תוספתא פי"ג, ז) נ"ל אינם עתידין לחזור, ח) [תוספתא שם], ט) [כת"י: רשעי אומות העולם], י) [עי' סוטה כ:], כ) [שבת קיט:], ל) [מגילה יז: ערכין לג.], מ) [ישעיה כו], נ) כת"י: רשעי אומות העולם, ס) כת"י: חסידי אומות העולם, ע) [תהלים ט], פ) כת"י: לגוים, צ) [ישעיה כו].

* * *

גליון הש"ס

גמ' ר"א אומר הרי הן באין לעוה"ב. עיין ב"ב דף ע"ג ע"ב תוס' ד"ה ודמו:

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' עלי זבח נמחקו ב' תיבות הללו: [ב] שם ור"ג. נמחק (ועבש"י):

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דברי הכל אין באין לעוה"ב ור"ג. מלת ור"ג נמחק וה"ג בספרים שלפני רש"י לא היה כתוב זה דוק ותשכח: ב] רש"י ד"ה וענף לעוה"ב. מלת וענף נמחק:

* * *

מוסף רש"י

כל תלתין יומין. כל ראש חדש (רשב"ם ב"ב עד.). **כבשר בתוך קלחת.** שמהפכין אותו כדי שתתבשל (שם). **באפי נשבעתי.** מדקאמר באפי משמע יכול אני לישאל עליו, לפי שמחמת אפי ולא מדעת מיושבת נשבעתי (חגיגה י.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones